

การเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เขต 26 ที่มีแบบการเรียนรู้ และได้รับแบบการสอนแตกต่างกัน

A Comparison of Self-Directed Learning and Lifelong Learning of
Mathayomsueksa 3 Students under the Office of Secondary
Education Service Area Zone 26. with Different
Learning Styles and Teaching Styles

มูณี ภาวภูตานนท์¹

วราพร เอรารวรรณ²

ทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ³

บทคัดย่อ

การส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น นอกจากต้องคำนึงถึงแบบการสอนของผู้สอนแล้ว ควรพิจารณาถึงแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย นั่นคือแบบการสอนของผู้สอนกับแบบการเรียนรู้ของนักเรียนจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแบบการเรียนรู้ และได้รับแบบการสอนแตกต่างกัน และเพื่อศึกษาผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนรู้ แบบการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 430 คน โดยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .260-.654 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 แบบวัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .258 -.799 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .939 แบบสอบถามแบบการเรียนรู้ จำนวน 36 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .203-.581 มีค่าความเชื่อมั่นทั้ง

¹ มหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ฉบับเท่ากับ .868 และแบบสอบถามแบบการสอน จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .228 -.623 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .897 สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การทดสอบสมมุติฐานด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน พหุคูณสองทาง (Two way - MANOVA)

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. การเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแบบการเรียนรู้ และได้รับแบบการสอนแตกต่างกัน พบว่า

1.1 นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 นักเรียนที่ได้รับแบบการสอนแตกต่างกัน มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนรู้และแบบการสอน ต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน

โดยสรุป นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง เมื่อได้รับแบบการสอนแบบผู้อำนวยการจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากกว่าแบบอื่นๆ ครูผู้สอนจึงควรส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง โดยใช้แบบการสอนแบบผู้อำนวยการความสะดวก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้นักเรียนมีแบบการเรียนรู้และได้รับแบบการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกัน ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างสูงสุด เพื่อให้เกิดผลดีและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, แบบการเรียนรู้, แบบการสอน

ABSTRACT

Regarding to student promotion for effective learning and ability of self-directed learning and lifelong learning, it should not only consider teaching styles of teachers, but also learning styles of students. It could be said that the teachers' teaching styles and the students' learning styles should be consistent. Therefore, the purposes of this research were to compare the self-directed learning and the lifelong learning of Mathayomsueksa 3 students with different learning styles and Teaching Styles. Moreover, it aimed to investigate reaction outcomes between the learning and teaching styles towards the self-directed learning and lifelong learning of Mathayomsueksa 3 students. The samples were 430 Mathayomsueksa 3 students who were randomized by using multi-stage random sampling. Research

tools consisted of Self-directed Learning measurement form with 30 questions. The discrimination of this form was between .260 - .654 and the reliability was 0.90. In addition, Lifelong Learning measurement form was also used including 30 questions. The discrimination of this form was between .258-.799 and the reliability was .939. Furthermore, Learning questionnaire was implemented with 36 questions. The discrimination of this form was between .203-.581 and the reliability was .868. Besides, Instructional questionnaire was applied with 30 items. The discrimination of this form was between .228-.623 and the reliability was .897. Several statistics were conducted including percentage, mean, standard deviation and Two-way MANOVA was used for improving hypothesis.

The results was shown as below.

1. Regarding to the comparison of self-directed learning and lifelong learning of Mathayomsueksa 3 students with different teaching styles and learning styles, it indicated that

1.1 The students with different learning styles had different self-directed learning and lifelong learning with a .05 level of statistical significance.

1.2 The students with different teaching styles and different self-directed learning and lifelong learning with a .05 level of statistical significance.

2. There was the reaction between the learning and teaching styles as well as self-directed and lifelong learning.

In conclusion, the students with avoidance style were able to apply the self-directed learning and lifelong learning more than other students, when receiving facilitator style. Thus, the teachers should promote the students with avoidance style by using the facilitator style. Additionally, relevant persons should provide the students with appropriate teaching styles for the best self-directed learning and lifelong learning to meet desirable outcomes and achieve defined objectives.

Key Word : Self-Directed Learning, Lifelong Learning, Learning Styles, Teaching Styles

บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา “คน” อันเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของประเทศให้ได้รับการพัฒนาไปสู่คุณภาพตามเป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (พูนสุข อุดม. 2546 : 1) การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรได้พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ การมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ เห็นคุณค่าและมีความสุขในการเรียนรู้ มีความสามารถและทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง มีพลังจูงใจในการเรียนรู้ (นิตยา สำเร็จผล. 2547 : 49 - 51)

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed Learning) เป็นกระบวนการซึ่งผู้เรียนมีความริเริ่มในการวิเคราะห์ และตัดสินใจว่าต้องการเรียนรู้สิ่งใด จากนั้นจะกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ รวมทั้งการระบุถึงวิธีการค้นคว้าที่จะนำไปสู่ความสำเร็จจนกระทั่งสุดท้าย ผู้เรียนสามารถทบทวนถึงผลสัมฤทธิ์และความสำเร็จในการเรียนของตนเองได้ (Knowles. 1975 : 18) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่จะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) หรือบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning person) อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษา (สรรรักษ์ ห่อไพศาล. 2552 : 12)

การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการศึกษานานภาพรวมทั้งหมด และเป็นการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตและปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ให้การศึกษามกลมกลืนไปกับวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาบุคคลในทุกช่วงอายุทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคม สติปัญญา ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอสำหรับการดำเนินชีวิต ให้มีความรู้และทักษะในการคิด วิเคราะห์ การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ในทุกช่วงวัย (ปิยรัตน์ วัฒนา. 2551 : 44)

การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้และมีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง อาทิ เช่น ผู้เรียน ผู้สอน หลักสูตรวิธีการจัดการเรียนการสอน ถ้าองค์ประกอบทั้งหมดสัมพันธ์กันดีก็จะทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพเต็มที่ (รัตนาภรณ์ มีรักษา. 2549 : 77)

แบบการเรียนรู้ (Learning Styles) เป็นลักษณะและวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบใช้ในการเรียนรู้ การคิดหรือการแก้ปัญหาการเรียน เป็นแนวทางหนึ่งในการพิจารณากระบวนการเรียนการสอนและแนวคิดของผู้เรียนได้ลึกซึ้งและแบบการเรียนรู้ยังสามารถบอกได้ว่า ผู้เรียนคนนั้นน่าจะเรียนได้ดีที่สุดด้วยวิธีการใด รวมทั้งสะท้อนให้เห็นการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม (Keefe. 1984) มีนักการศึกษาได้จำแนกแบบการเรียนรู้ในลักษณะที่ต่างกัน เช่น Richard Mann และคณะ, Kolb และ Grasha และ Reichmann ซึ่งใน

การวิจัยครั้งนี้ได้ยึดแบบการเรียนตามแนวคิดของ Grasha และ Reichmann ซึ่งตรงกับพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด (Grasha and Reichmann. 1985 : 87-88) โดยได้เสนอแบบการเรียนไว้ 6 แบบ ได้แก่ 1) แบบหลีกเลี่ยง (Avoidant) 2) แบบมีส่วนร่วม (Participative) 3) แบบแข่งขัน (Competitive) 4) แบบร่วมมือ (Collaborative) 5) แบบพึ่งพา (Dependent) และ 6) แบบอิสระ (Independent)

การจัดกระบวนการเรียนรู้ และรูปแบบวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย ทั้งนี้เพราะการที่ผู้เรียนไม่สามารถเรียนได้ดีอาจไม่ใช่เพราะผู้เรียนไม่มีศักยภาพ แต่อาจเป็นเพราะวิธีการเรียนรู้และวิธีการสอนยังไม่เหมาะสม รวมไปถึงในการจัดการเรียนการสอนของครูแต่ละคนมักจะยึดแบบการสอน (Teaching Styles) ของตนเองเป็นพื้นฐาน (ทิตินา เขมมณี. 2551 : 2)

แบบการสอน (Teaching styles) เป็นรูปแบบหนึ่งของความต้องการ ความเชื่อ และพฤติกรรมที่แสดงออกของครูในห้องเรียน และผู้สอนจะต้องเลือกของแบบการสอนที่อำนวยความสะดวกในการเรียนของผู้เรียนแต่ละคน โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาวิชาในหลักสูตรด้วยของแบบการสอนที่ตนชอบ ผลที่ได้จะเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในกระบวนการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมระหว่างแบบการเรียนและแบบการสอน (Grasha. 1996 : 3) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ยึดแบบการสอนตามแนวคิดของ Grasha โดยจำแนกแบบการสอนไว้ 5 แบบดังนี้ 1) แบบการสอนแบบผู้เชี่ยวชาญ (Expert) 2) แบบการสอนแบบผู้มีอำนาจ (Formal Authority) 3) แบบการสอนแบบผู้เป็นแบบอย่างส่วนบุคคล (Personal Model) 4) แบบการสอนแบบผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และ 5) แบบการสอนแบบผู้เป็นตัวแทน (Delegators) Grasha (Grasha. 1996 : 154)

จากที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น นอกจากต้องคำนึงถึงแบบการสอนของผู้สอนแล้ว ควรพิจารณาถึงแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย นั่นคือแบบการสอนของครูกับแบบการเรียนรู้ของนักเรียนจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 26 ที่มีแบบการเรียนรู้ และได้รับแบบการสอนแตกต่างกัน เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาว่า แบบการเรียนรู้และแบบการสอน ไດจะส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือไม่อย่างไร อันจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางหนึ่งในการนำไปส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มากขึ้นและนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของนักเรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแบบการเรียนรู้ และได้รับแบบการสอนแตกต่างกัน
2. เพื่อศึกษาผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนรู้ แบบการสอน ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแบบการเรียนรู้ และได้รับแบบการสอนแตกต่างกัน มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตแตกต่างกัน
2. มีผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนรู้ และแบบการสอน ต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 26 จำนวน 6,357 คน จากจำนวน 35 โรงเรียน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 26 จำนวน 430 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัด แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 แบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ
  - ตอนที่ 2 แบบวัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ
2. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้
  - ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ
  - ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบการสอน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือราชการจากงานบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ไปติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เตรียมเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้พร้อม และเพียงพอสำหรับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. ติดต่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อกำหนดวัน เวลาและสถานที่ทำการสอบ
4. ชี้แจงให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสอบ และขอความร่วมมือในการสอบ เพื่อให้ได้ผลตามความเป็นจริง
5. นำแบบวัดและแบบสอบถามไปวัดและสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้
6. รวบรวมแบบวัดและแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทั้งหมดมาแยกเป็นหมวดหมู่ แล้วตรวจสอบความเรียบร้อย
7. นำแบบวัด และแบบสอบถาม ไปตรวจให้คะแนน และวิเคราะห์ค่าสถิติ เพื่อจะได้ทำการสรุปผลและรายงานผลการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน $\bar{X}$, S, ความสอดคล้องความคิดเห็น, ค่าอำนาจจำแนก, ค่าความเชื่อมั่น, Two-way MANOVA

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแบบการเรียนรู้ และได้รับแบบการสอนแตกต่างกัน พบว่า

1.1 นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ (Post Hoc) ตามวิธีการของ Scheffe' พบว่า นักเรียนที่ได้รับแบบการสอนแบบผู้เชี่ยวชาญ และมีแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 นักเรียนที่ได้รับแบบการสอนแตกต่างกัน มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ (Post Hoc) ตามวิธีการของ Scheffe' พบว่า

นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง และได้รับแบบการสอนแบบผู้ช่วยความสะดวก แบบผู้เป็นตัวแทน แบบผู้มีอำนาจ และแบบผู้เป็นแบบอย่างส่วนบุคคล มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่า แบบผู้เชี่ยวชาญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง และได้รับแบบการสอนแบบผู้มีอำนาจ มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่า แบบผู้เป็นแบบอย่างส่วนบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง และได้รับแบบการสอนแบบผู้อำนวยความสะดวก มีความสะดวก มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่า แบบผู้มีอำนาจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง และได้รับแบบการสอนแบบผู้มีอำนาจ มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่า แบบผู้เป็นตัวแทน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง และได้รับแบบการสอนแบบผู้อำนวยความสะดวก มีความสะดวก มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่า แบบผู้เป็นแบบอย่างส่วนบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง และได้รับแบบการสอนแบบผู้อำนวยความสะดวก มีความสะดวก มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่า แบบผู้เป็นตัวแทน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง และได้รับแบบการสอนแบบผู้อำนวยความสะดวก มีความสะดวก แบบผู้มีอำนาจ แบบผู้เป็นแบบอย่างส่วนบุคคล และแบบผู้เป็นตัวแทน มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตสูงกว่า แบบผู้เชี่ยวชาญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง และได้รับมีแบบการสอนแบบผู้อำนวยความสะดวก มีความสะดวก มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตสูงกว่า แบบผู้เป็นแบบผู้เป็นตัวแทน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบพึ่งพา และได้รับแบบการสอนผู้มีอำนาจ แบบผู้อำนวยความสะดวก มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่า แบบผู้เชี่ยวชาญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนมีแบบการเรียนรู้แบบพึ่งพาและได้รับแบบการสอนแบบผู้มีอำนาจ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตสูงกว่าแบบผู้เชี่ยวชาญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบพึ่งพา และได้รับแบบการสอนแบบผู้เป็นตัวแทน แบบผู้เป็นแบบอย่างส่วนบุคคล มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตสูงกว่า แบบผู้มีอำนาจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนรู้และแบบการสอนต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จากผลการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปานกลางถึงมาก และนักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบ

หลกเลียงและไดรับแบบการสอนแบบผูอานวยความสะดวก มีการเรยนรูตวยการนาตนเองและการเรยนรูตลอดชวิตสูงสุด

อภิปรายผล

1. การเปรียบเทียบการเรยนรูตวยการนาตนเอง และการเรยนรูตลอดชวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีแบบการเรยนรู และไดรับแบบการสอนแตกต่างกัน พบว่า

1.1 นักเรียนที่มีแบบการเรยนรูแตกต่างกัน มีการเรยนรูตวยการนาตนเองและการเรยนรูตลอดชวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ไดรับแบบการสอนแบบผูเชี่ยวชาญ และมีแบบการเรยนรูแบบร่วมมือ มีการเรยนรูตวยการนาตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีแบบการเรยนรูแบบหลกเลียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากแบบการเรยนรูของนักเรียนที่แตกต่างกันส่งผลให้ผู้เรยนเกิดการเรยนเรยนรูตวยการนาตนเองและการเรยนรูตลอดชวิตแตกต่างกัน เพราะโดยธรรมชาติแล้วบุคคลจะมีความแตกต่างกันในการเรยนรูอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม (ระพินทร์ ฉายวิมล. 2545 : 63) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Baxter (1994 : 2920) พบว่า ความแตกต่างของระดับความพร้อมในการเรยนรูตวยการนาตนเองเป็นผลมาจากแบบการเรยนรู ทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Canipe (2002 : 53) ที่พบว่าความพร้อมในการเรยนรูตวยการนาตนเองนั้นมีความสัมพันธ์กับแบบการเรยนรู โดยมีความสัมพันธ์ทั้งทางบวกและทางลบ และกับผลการวิจัยของ Ware (2003 : 371) ที่พบว่า ระดับความพร้อมในการเรยนรูตวยการนาตนเองมีความสัมพันธ์กับลักษณะการเรยนรูที่เน้นนามธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมาพร จันทพันธ์ (2549 : 112- 13) ได้ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการเรยนรูตวยการนาตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 ที่มีแบบการเรยนรูต่างลักษณะกันในจังหวัดศรีสะเกษ โดยพบว่า นักเรียนที่มีแบบการเรยนรูแตกต่างกัน มีระดับความสามารถในการเรยนรูตวยการนาตนเองแตกต่างกันในชั้นการวางแผนการเรยน ชั้นการแสวงหาแหล่งวิทยาการ และชั้นการประเมินผลการเรยน และ นิตยา สำเร็จผล (2547 : 28) ได้กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะของผู้ที่มีการเรยนรูตลอดชวิตจะต้องมีความสามารถและทักษะการเรยนรูแบบนาตนเองด้วย และวารภรณ์ ขวัญกิจสโรช (2550 : 100-105) ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการเรยนรูตวยการนาตนเองมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการเรยนรูตลอดชวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1.2 นักเรียนที่ไดรับแบบการสอนแตกต่างกัน มีการเรยนรูตวยการนาตนเองและการเรยนรูตลอดชวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนที่ไดรับแบบการสอนแตกต่างกันส่งผลให้ผู้เรยนเกิดการเรยนเรยนรูตวยการนาตนเองและการเรยนรูตลอดชวิตแตกต่างกัน เพราะแบบการสอนของครูอาจส่งผลกระทบต่อนักเรียนทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยอาจจะอานวย

ความสะดวกหรือขัดขวางการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านการรับเนื้อหาและการฝึกทักษะได้ (Grasha. 1995 : 1 ; citing Reinsmith. 1994) สอดคล้องกับ ทิศนา แฉมมณี (2551 : 3) ที่อธิบายถึงความสำคัญของการสอนหรือลีลาการสอนว่า เป็นเรื่องที่ครูผู้สอนทุกคนไม่ว่าจะเป็นการสอนระดับใด ควรพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุดตามศักยภาพของตน โดยการปรับการสอนของตนเองให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนให้มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณิชา ศรีรัตน์ (2554 : 107) ที่พบว่าลักษณะครูผู้สอน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาอิทธิพลโดยรวม พบว่ามีอิทธิพลในทางบวก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Brockett ; & Hiemstra (สมาพร จันทพันธ์. 2549 : 23 ; Brockett ; & Hiemstra. 1991 : 24-33) ที่กล่าวว่ากระบวนการสอนและคุณลักษณะของผู้เรียนผสมผสานกันจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ และกับงานวิจัยของ ณัฏฐา หนี้นสา (2548 : 95) พบว่าลักษณะของผู้สอนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เนื่องจากลักษณะของผู้สอนมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ และวารสารณ์ขวัญกิจสโรช (2550 : 00-105) ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนรู้และแบบการสอน ต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก แบบการเรียนรู้และแบบการสอน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังที่ Grasha (1996 : 3) กล่าวไว้ว่าผู้สอนจะต้องเลือกของแบบการสอนที่อำนวยความสะดวกในการเรียนของผู้เรียนแต่ละคน โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาวิชาในหลักสูตรด้วยของแบบการสอนที่ตนชอบ ผลที่ได้จะเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในกระบวนการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญและเหมาะสมระหว่างแบบการเรียนรู้และแบบการสอน สอดคล้องกับ ทิศนา แฉมมณี (2551 : 3) กล่าวว่า แบบการสอนหรือลีลาการสอน เป็นเรื่องที่ครูผู้สอนทุกคนไม่ว่าจะเป็นการสอนระดับใด ควรพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุดตามศักยภาพของตน โดยการปรับการสอนของตนเองให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนให้มาก สอดคล้องกับ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545: 50) ที่กล่าวว่า การที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยการศึกษาอย่างอิสระจากห้องเรียนตามความสนใจ ความถนัดหรือความต้องการของตนเอง จากสื่อ อุปกรณ์ ที่มีอยู่ในแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษารวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในชีวิตประจำวันโดยอาจเรียนรู้ตามลำพัง เป็นคู่ หรือเป็นกลุ่มก็ได้ แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน (สมคิด อิศระวัฒน์. 2541: ก) และการจัดสภาพแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมมีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียน

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมาพร จันทพันธ์ (2549 : 112 - 113) ที่พบว่า มีผลปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากแบบการเรียนรู้กับเพศที่ส่งผลร่วมกันต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในชั้นการวางแผนการเรียน และงานวิจัยของ Gemmy (2007 : 310) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสไตล์การสอนและสไตล์การเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ พบว่าแบบการสอนของครูที่มีประสิทธิภาพมักจะเน้น Delegator /Facilitator / Expert แต่ทั้งนี้จะต้องพิจารณาความต้องการทางอารมณ์และความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งก็คือแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนนั่นเอง และณัชรกัญ หมื่นสา (2548 : 95) พบว่าลักษณะของผู้สอนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เนื่องจากลักษณะของผู้สอนมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ และวารภรณ์ ขวัญกิจโสธร (2550 : 100-105) ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากผลการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยงและได้รับแบบการสอนแบบผู้อำนวยความสะดวก มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสูงสุด การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนไม่ต้องการกรอบจำกัดในการเรียน และเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนต้องการจะเรียนเอง (Moore. 1980 : 23) และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการเรียนในระบบที่ผู้เรียนกระทำนอกเหนือจากที่ผู้สอนกำหนด โดยเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควบคุมตนเอง (Oddi. 1985: 230) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ก็เป็นลักษณะของผู้เรียนที่มีความสามารถและทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง การเป็นผู้เรียนเชิงรุกที่สามารถริเริ่มและดำรงการเรียนรู้โดยไม่ต้องมีแรงขับจากภายนอกเกิดจากแรงจูงใจภายในตนเอง (นิตยา สำเร็จผล. 2547 : 28) ดังนั้นนักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง ซึ่งมีลักษณะไม่สนใจเนื้อหาวิชาในชั้นเรียน แต่ชอบศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นๆ (Grasha และReichman. 1985 : 87-88) และถ้าได้รับแบบการสอนแบบผู้อำนวยความสะดวก ก็จะส่งผลให้นักเรียนมีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับสูงสุดได้ เพราะผู้สอนจะมีความยืดหยุ่น ให้ความสำคัญของความต้องการของผู้เรียน และพยายามให้ผู้เรียนมีโอกาสพิสูจน์สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยทำหน้าที่สนับสนุนและให้กำลังใจในสิ่งที่ควร (Grasha. 1996 : 154)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตปานกลางถึงมาก ดังนั้นครูซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด จึงควรปรับปรุงแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเรียนเกิด

คุณลักษณะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยการฝึกฝนให้นักเรียนใฝ่เรียนรู้ ใฝ่หาความรู้ ซึ่งจะช่วยให้กลายเป็นนิสัยที่ติดตัวไป เป็นผู้ที่มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตแตกต่างกัน ดังนั้นครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างนักเรียนแต่ละคน

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับแบบการสอนแตกต่างกันมีคะแนนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและคะแนนการเรียนรู้ตลอดชีวิตแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดรูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน จึงควรจัดให้เหมาะสมสำหรับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยจัดให้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนกลุ่มนั้นๆ ด้วย เพื่อให้การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละกลุ่มนั้น ประสบความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

1.4 มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนรู้และแบบการสอน ต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสูงสุดเต็มตามศักยภาพนั้น ครูผู้สอนควรปรับการสอนของตนเองให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียน และควรมีการกระตุ้นส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องต่อไป

1.5 นักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง เมื่อได้รับแบบการสอนแบบผู้อำนวยความสะดวกจะส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากกว่าแบบอื่นๆ ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง โดยใช้แบบการสอนแบบผู้อำนวยความสะดวก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่นๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ ฯลฯ ควบคู่ไปกับการใช้แบบสอบถาม เพื่อจะได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างขนาดโรงเรียน และระดับชั้นเรียนต่างกัน ว่ามีผลการวิจัยแตกต่างกันหรือไม่

2.3 ควรมีการศึกษาแบบการเรียนรู้และแบบการสอนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยแนวคิดอื่นๆ

2.4 ในการเลือกตัวแปรเพื่อศึกษาอิทธิพลที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบภายในหรือองค์ประกอบภายนอกอื่นๆ อีก เพื่อการได้สารสนเทศที่หลากหลาย จะช่วยให้สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้ที่ต้องการนำผลการวิจัยไปใช้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณัชชกัญญ์ เหมือนสา. การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ วท.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.
- ทศนา แคมมณี. ลีลาการเรียนรู้-ลีลาการสอน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- นิตยา สำเร็จผล. การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.
- ปิยรัตน์ วัฒนา. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย การเรียนรู้ตลอดชีวิตกับการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- พูนสุข อุดม. การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์แบบพหุวิทยาการร่วมกับวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ตรัง. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.
- ภาณิชา ศรีรัตน์. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554.
- ระพีพันธ์ ฉายวิมล. จิตวิทยาการศึกษา. ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545.
- รัตนภรณ์ มีรักษา. “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแบบการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6,” วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา. 4(1) : 76 ; มีนาคม, 2549.
- วราภรณ์ ขวัญกิจโสโรช. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โรงเรียนไทรบริหารธุรกิจ และพาณิชย์การ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2545.
- สมาพร จันทพันธ์. พัฒนาการความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 ที่มีแบบการเรียนรู้ต่างลักษณะกันในจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.
- สรรรัชต์ ห่อไพศาล. การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน วิชาศึกษาทั่วไปด้วยการเรียนการสอนผ่านเว็บ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2552.

- Baxter, Lynn Z. "The Association of Self-directed Learning Readiness, Learning Style, Self-paced Instruction, and Confidence to Perform on The Job," Dissertation Abstracts International. 54(8) : 2920 ; February, 1994.
- Brockett, Ralph G; & Hiemstra, Roger. "Self-direction in Adult Learning: Perspectives on Theory, Research, and Practice," New York: Routledge. 1991
<<http://www.home.twcny.rr.com/hiemstra/sdilch2.html>> April 29, 2005.
- Grasha, Anthonig and Shergl Reichmann. Work Handout on Learning Style. Ohio : University of Cincinnati, 1975.
- Grasha, A.F. "Teaching With Style : The Integration of Teaching and Learning Styles in the Classroom," Essays on Teaching Excellence Toward the Best in the Academy. 7(5) : unpagued ; March, 1995.
- _____. Teaching With Style: A Practical Guide to Enhancing Learning by Understanding Teaching and Learning Styles. Pittsburgh PA : Alliance Publishers, 1996.
- Jemmy, E.L. "An Examination of the Relationships Between Teaching and Learning Styles, and the Number Sense and Problem Solving Ability of Year 7 Students," Edith Cowan University. 2007.
<<http://ro.ecu.edu.au/theses/306/>> 2011.
- Keefe, J. W. "Learning style." National Association of Secondary School Principals. 68 : 59-63 ; February, 1984.
- Knowles, Malcolm S. Self – Directed Learning: A Guide for Learner and Teachers. New York : Association Press, 1975.
- Moore, M. G. Independent study. In R. D. Boyd, J. W. Apps, and Associates, Redefining the discipline of adult education. San Francisco: Jossey-Bass, 1980.
- Moore, M. G. In R. D. Boyd, J. W. Apps, and Associates, Redefining the discipline of adult education Independent study. San Francisco : Jossey-Bass, 1980.
- Moore, M. G. Redefining the discipline of adult education. Independent study. In R. D. Boyd, J. W. Apps, and Associates. San Francisco : Jossey-Bass, 1980.

Oddi, L. F. Development and validation of an instrument to identify self-directed continuing learning. Proceedings of the 26th Annual Adult Education Research Conference. Arizona State University, Higher and Adult Education, Tempe. Arizona, 1985.